

УДК 377.36:37.091.33:808.5

Кучерук Оксана Анатоліївна

доктор педагогічних наук, професор, професорка кафедри журналістики та дидактичної філології
Житомирський державний університет імені І. Франка, м. Житомир, Україна
ORCID ID 0000-0002-7040-986X
okucheruk1@ukr.net

Гилярська Ольга Іванівна

аспірантка Житомирського державного університету імені Івана Франка,
викладачка Бердичівського педагогічного фахового коледжу, м. Бердичів, Україна
ORCID ID 0000-0002-3637-0359
olechka.i@ukr.net

Караман Ольга Володимирівна

кандидат педагогічних наук, професор, професорка кафедри української мови
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-5662-4395
olgavkaraman@gmail.com

Корицька Галина Романівна

кандидат філологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри філософії та суспільно-гуманітарних дисциплін
КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя, Україна
ORCID ID 0000-0002-6197-8067
kabinetzp@gmail.com

Дика Наталія Михайлівна

кандидат педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри мовно-літературної освіти
Інститут післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-1385-5027
n.dyka@kubg.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ

Анотація. У статті досліджено проблему використання електронних освітніх ресурсів для формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах. Розглянуто професійно орієнтовану риторичну компетентність як таку, що дасть змогу майбутнім педагогам виявити себе переконливими мовцями й досягти успіху в професійній сфері. На основі аналізу теоретичних положень і синтезу різних наукових ідей уточнено сутність понять «професійно орієнтована риторична компетентність майбутнього вчителя початкових класів», «електронні освітні ресурси». Актуальність теми публікації підтверджено наведеними результатами анкетування викладачів педагогічних коледжів. За даними анкетування та індивідуального опитування таких викладачів з'ясовано реальний стан використання електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці студентів педагогічних коледжів. Відповідно до визначених критеріїв дібрано загальнодоступні ЕОР, які мають потенційні можливості для риторичної підготовки майбутніх учителів. Визначено освітній потенціал окремих електронних ресурсів, доцільність їх використання для формування професійно орієнтованої риторичної компетентності студентів педагогічних коледжів. Представлено розробку персонального сайту «Майстерня педагогічної риторики», окреслено риторично-освітній потенціал блогу «Лінгвометодична майстерня українського філолога»; розглянуто інтерактивні вправи, розміщені на сайті learningapps.org, що через змістове наповнення сприяють формуванню професійно орієнтованої риторичної компетентності

майбутніх учителів у педагогічних коледжах; а також описано ресурси AnswerGarden, Slido, WordArt, що допомагають викладачу підтримувати зворотний зв'язок зі студентами. Акцентовано на тому, що використання відповідних вправ та інших релевантних інструментів уможливує розвиток у студентів риторичних знань, мовної свідомості, критичного мислення та здатності впливового мовлення, а також навичок медіаграмотності. Визначено перспективи дослідження проблеми використання електронних ресурсів під час професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних коледжах для формування конкурентоспроможного працівника освіти.

Ключові слова: професійно орієнтована риторична компетентність; педагогічна риторика; електронні освітні ресурси; майбутні вчителі; педагогічний коледж.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. У демократичному українському суспільстві посилюється роль засобів риторики в різних сферах. Відповідно у професійній освіті потрібно більше уваги приділяти формуванню риторичної компетентності майбутніх фахівців. Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, концепція «Нова українська школа» визначають стратегічні напрями вітчизняної освіти, орієнтують освітні заклади на покращення її якості, що потребує, зокрема, особливої риторичної підготовки педагога.

З огляду на сучасні освітні тенденції майбутній учитель має володіти теорією та практикою побудови професійно-педагогічного мовлення, з одного боку, на засадах істини, добра та краси, а з іншого – на основі інфомедійної грамотності, пов'язаної з використанням інформаційно-комунікаційних технологій та електронних освітніх ресурсів (далі – ЕОР). У сучасних умовах поступу цивілізації відповідні технології та ЕОР допомагають ефективно розв'язувати інформаційно-пошукові, когнітивні, комунікативні проблеми, тому є дієвими для формування нового покоління (з дивергентним мисленням, навичками цифрової самопрезентації, уміннями мовленнєвої взаємодії в цифровому соціумі та ін.), яке визначатиме майбутній розвиток держави, суспільства, освіти, науки. Це посилює актуальність використання електронних освітніх ресурсів у професійній освіті молодих педагогів. Зокрема важливого значення набуває застосування ЕОР у контексті риторичної підготовки здобувачів освіти, надто в карантинний період, час пандемії COVID-19 тощо, бо уможливує продовження навчання в дистанційному чи змішаному форматі.

Відповідно до запитів сучасного суспільства й освіти особистість, яка зростає, має конструктивно й системно мислити, креативно виражати своє ставлення до світу, бути толерантною до думки іншого, готовою до гармонійної мовленнєвої взаємодії в режимі реального (офлайн) і цифрового (онлайн) спілкування. Одна з умов розв'язання цього завдання – наявність в освітніх працівників професійно орієнтованої риторичної компетентності. Завдяки володінню такою компетентністю педагог може презентувати себе як переконливого мовця і досягти успіху в професійній сфері та суспільному житті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці (Н. Голуб, С. Караман, Л. Мамчур та ін.) вказують на важливість формування риторичної компетентності вчителя, аргументуючи це тим, що існує необхідність переконливого мовлення в різних видах професійного, а також суспільного й міжособистісного спілкування, на що й орієнтує педагогічна риторика. Окрім того, Г. Клочек і О. Баранюк слушно зазначають, що сучасний

спосіб навчання потребує гармонізації двох складників освітнього процесу – мистецтва слова, тобто риторики, та мистецтва застосування мультимедійних засобів [1, с. 28-29].

У добу цифрових технологій актуальності набуває термін «цифрова риторика». D. Euman пояснює цей термін насамперед як застосування риторичної теорії до цифрових текстів [2, с. 52-60]. Загалом з розвитком цифрових технологій у науковців змінюється уявлення про форму, призначення й особливості риторики, зокрема як мистецтва впливового слова вчителя в умовах диджиталізації освітніх послуг. Сучасна педагогічна риторика має не лише впливати, переконувати, а й становити спосіб ефективної самопрезентації, спонукати до критичного мислення, інтеракції, творчої співпраці на засадах партнерства та інфомедійної грамотності.

За M. Kill, аналіз цифрової риторики відкриває цілу низку можливостей, щоб спонукати студентів гуманітарних спеціальностей бачити гуманітарні науки як такі, що уможливають їм робити значущі втручання у світ та реалізовувати стійкі зв'язки між їх гуманітарною підготовкою та участю в громадському житті. M. Kill під час вивчення студентами риторики приділяє увагу як аналізу, так і написанню статей, зокрема до Вікіпедії, наполягає як на інтерпретації, так і на критиці прочитаного чи почутого. Тому дослідниця переконана, що цифровий варіант не тільки розширив формальний діапазон, у якому ми складаємо повідомлення, але й розмив межу між носієм і текстом [3]. Варто зазначити, що M. Kill, по суті, розвиває ідеї R. Lanham, який у збірці «Електронне слово» через призму виживання гуманізму досліджує, як електронний текст перетворює структуру сучасного спілкування, розглядає вплив електронного тексту на риторичний дискурс та гуманітарну освіту [4].

J. Zarren вважає поняття цифрової риторики одночасно захоплюючим і клопітким. Захоплюючим, тому що цифрова риторика пропонує нові можливості для риторичних досліджень, а клопітким, оскільки виявляє труднощі та виклики адаптації риторичної традиції, якій понад 2000 років, до умов та обмежень нових цифрових медіа. J. Zarren зазначає, що вивчення нових цифрових медіа також спонукає дослідження цілей і результатів спілкування в цифрових просторах: не лише переконання, але й самовираження з метою вивчення індивідуальних, групових ідентичностей та участі і творчої співпраці для побудови спільнот [5, с. 319-323]. Відповідно до реалій сучасної освіти, у яких актуальним стало змішане навчання, ідеї цифрової риторики набувають засадничого значення для теорії і практики освіти загалом і педагогічного дискурсу, риторики педагогів зокрема. Очевидним стає, що при формуванні професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів актуально використовувати цифрову риторику для заохочення до творчої співпраці та сприяння розвитку академічних спільнот.

Розвиток сучасного суспільства, як стверджують О. Яценко, Л. Чумак, характеризується прискореним розробленням ІКТ та їх проникненням у всі сфери життя суспільства, зокрема в освітню. З огляду на це дослідниці здійснили порівняльний аналіз популярних навчальних середовищ візуального програмування (Alice, Google Blockly, Kodu, Scratch, Snap!) та дійшли висновку, що ефективними середовищами візуального програмування в навчанні майбутніх учителів початкової школи є Scratch та Scratchподібні середовища. Світова спільнота ввійшла в нову епоху, коли ринок праці більше не потребує працівників, які вміють лише відтворювати попередній досвід людства. Зростає попит на фахівців, зокрема й на педагогів, які здатні приймати нестандартні рішення, уміють працювати в змінюваних умовах та в інформаційному просторі [6, с. 219]. Для цього потрібні фахівці, у яких добре розвинене мислення, лідери думок. Саме на розвиток таких фахівців спрямовано вивчення риторики в закладах освіти, а доцільне використання

електронних ресурсів освітнього призначення може допомогти в забезпеченні відповідного розвитку.

Виникає питання, як покращити якість професійно орієнтованої риторичної підготовки педагогів, зокрема в умовах диджиталізації освіти. Аналіз відповідних праць свідчить, що проблему застосування ЕОР з метою покращення якості, доступності, відкритості освіти досліджують К. Berzins і А. Hudson. Вони проаналізували платформу XCRI, дослідницьке програмне забезпечення (NVivo, Endnote, SPSS) та інші електронні ресурси (наприклад, щодо використання соціальних мережеских технологій, технологій мобільного телефону), що стосуються систем, які застосовуються як допоміжні для навчання, викладання, адміністрування чи управління [7, с.4]. У працях науковців (В. Биков [8], J. Zappen [5], І. Заярна [9], G. Roberts і S.de Freitas [10], Г. Корицька [11] та ін.) відповідно окреслено базові положення щодо використання хмарних сервісів в організації освітнього процесу, нові функції ІКТ в освіті, подано деякі методичні рекомендації щодо використання платформи Zoom, розкрито особливості застосування авторських навчальних матеріалів у дистанційній електронній освіті, визначено типи діяльності із комп'ютерно орієнтованими засобами навчання, а також інструментами інтернет-мережі (Google-документ, Google-презентація, Google-форма, Google-карта, генератор ребусів та ін.) тощо. Аналіз показав, що дослідники більшою мірою приділяють увагу таким ЕОР, як-от: електронний підручник, мультимедійна презентація, електронна бібліотека, навчальний курс на платформі Moodle, електронний освітній ігровий ресурс тощо.

Водночас аналіз наукових публікацій переконує, що потенціал електронних освітніх ресурсів для підготовки майбутніх учителів у педагогічних коледжах, особливо в роботі з формування професійно орієнтованої риторичної компетентності, враховується недостатньо. Тому актуальним є пошук і студіювання шляхів удосконалення інструментів підготовки майбутнього педагога через призму формування його професійно орієнтованої риторичної компетентності з використанням освітнього мультимедійного забезпечення.

Мета статті – дослідити, охарактеризувати види електронних освітніх ресурсів, які можуть використовуватись для формування професійно орієнтованої риторичної компетентності студентів педагогічних коледжів під час професійної підготовки. **Завдання:** уточнити сутнісні характеристики базових понять дослідження («професійно орієнтована риторична компетентність майбутнього вчителя початкових класів» і «електронні освітні ресурси»); з'ясувати реальний стан використання електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці студентів педагогічних коледжів; описати ЕОР (освітній потенціал персонального сайту, блогу викладача, LearningApps.org, AnswerGarden, WordArt, Slido та ін.), що можуть застосовуватись для професійно-риторичної підготовки, – з власного досвіду формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів.

2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

У методиці дослідження використано теоретичні та емпіричні методи: аналіз наукових праць з проблеми використання ЕОР для формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах; синтез навчально-методичних ідей щодо впровадження електронних освітніх ресурсів у професійну підготовку студентів педагогічних коледжів; анкетування викладачів педагогічних коледжів (25 осіб) щодо стану використання ЕОР у навчанні майбутніх учителів; інтерпретація результатів дослідження.

Ідея статті належить О. Гилярській: вона уточнила сутнісні характеристики базових понять дослідження, провела анкетування для з'ясування реального стану використання електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці студентів педагогічних коледжів, розробила та експериментально апробувала окремі авторські інтернет-ресурси для формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів. О.Кучерук сформулювала мету, уточнила завдання, дібрала мережні ЕОР з риторичним контентом за попередньо визначеними критеріями та їх показниками, навела фрагменти власного досвіду риторичної підготовки майбутніх учителів. О. Караман провела опитування викладачів педагогічних коледжів з питань досліджуваної проблеми, здійснила остаточне редагування наукової публікації. Г. Корицька проаналізувала сайти з риторичним контентом, узяла участь в інтерпретації результатів дослідження. Н. Дика проаналізувала освітні платформи, які мають потенціал для риторичної підготовки майбутніх учителів.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відповідно до концепції пропонованої публікації базовими для нас є такі поняття: «*професійно орієнтована риторична компетентність майбутнього вчителя початкових класів*» і «*електронні освітні ресурси*». З огляду на сучасні тенденції розвитку освіти студенти педагогічних коледжів мають оволодіти фаховими і ключовими компетентностями, однією з них є *риторична компетентність*, яку розглядаємо, з одного боку, як вищий вияв комунікативної, а отже, – ключову, а з іншого – як професійно орієнтовану. Зважаємо на те, що «в освітньо-риторичній практиці дуже часто поєднуються два модуси: *мовленнєвий* (монолог, діалог) і *візуальний*, співвідношення між ними формується відповідно до навчальних, виховних і розвивальних цілей, на основі інтеграції вказаних модусів будуються словесно-візуальні повідомлення у вигляді заголовка до піктограми, цитати-епіграфа до уроку, образної комп'ютерної презентації до навчально-виховної, дослідницької теми та ін. Мовленнєві й словесно-візуальні повідомлення в педагогічному дискурсі мають впливову силу насамперед завдяки метафоризації, риторичним фігурам, красномовним прикладам, переконливим аргументам, мультимедійним технологіям» [12, с.19].

Важливими для нас є ідеї Річарда Ленхема, який у згадуваній вище збірці «Електронне слово» зазначає: на відміну від друкованого тексту, що характеризується фіксованістю та авторитетністю, оцифрований текст є інтерактивним, динамічним, здатним поєднувати слово із зображенням та звуком. Класична риторика, як стверджує професор Р. Ленхем, а отже, і вся класична освіта, була побудована на одній домінуючій вправі – моделюванні. Ключовою формою було виголошення слова, і воно повторювалось знову і знову в усіх можливих формах та контекстах. Декламацію, яким називали моделювання виступів, було в центрі західної освіти так само, як і комп'ютерне моделювання сьогодні. Світ електронного тексту відновив цю центральну роль у змодельованій реальності. Комп'ютер знову прийняв за основоположний освітній принцип візуалізацію досвіду; найголовніше, це візуалізувало світ праці. Сьогодні ми моделюємо все цифровим способом, і зазвичай візуально, перед тим, як будувати чи виготовляти [4, с. 47]. Електронне слово – це виклик нашим уявленням про ораторську культуру, академічне ораторське мистецтво. На основі аналізу ідей Річарда Ленхема робимо узагальнення, що електронний текст увиразнює, підсилює дію риторичного дискурсу, а отже, акцентуємо увагу на використанні електронних засобів для

модернізації освітнього процесу, зокрема в педагогічному коледжі відповідно до предмета нашого дослідження.

Останнім часом широко розповсюдженою дискусією в науковому товаристві є проблема оновлення підготовки майбутніх учителів. С. Рябченко вважає, що набуття компетентної освіти під час навчання у ЗВО здійснюється відповідно до траєкторії професійно-методичного розвитку: інформація (формування базових знань) → навчання (відпрацювання способів діяльності на практичних заняттях з методів) → практика (педагогічна та освітня практика, навчальний курс та кваліфікаційна робота) → професійний саморозвиток на основі інноваційних та інформаційних навичок. Окреслена траєкторія вказує на перехід від знань до навичок, а потім до досвіду та компетентності [13, с. 103]. Крім того, Р. Вернидуб переконаний, що усвідомлення місії педагогічних освітніх закладів забезпечує розроблення оптимальних шляхів успішного реформування освітньої системи, саме ці заклади формують нового і відкритого до змін, креативного вчителя, здатного до проведення освітніх реформ [14, с. 15].

Сьогодні держава потребує розвитку особистості як унікальної та неповторної сутності, виховання громадянина як суспільної цінності та формування компетентнісного фахівця. За О. Дубасенюк, формування компетентнісного фахівця – це формування педагога-майстра, що передбачає актуалізацію професійних якостей [15, с. 27]. Однією з професійних якостей такого педагога, на наше переконання, має бути риторична компетентність. Не оволодівши риторичними знаннями і вміннями, не навчившись вправно володіти педагогічним словом, не маючи належного рівня риторичної компетентності, неможливо майстерно навчати, переконувати інших, висловлювати гарно, доречно власні думки, емоції, почуття. Професійно орієнтована риторична компетентність майбутнього вчителя – це основа його професіоналізму, лідерства. Тому науковці виявляють інтерес до цього питання. Зокрема В. Нищета вважає, що риторична компетентність містить сукупність знань про мову, мовлення, спілкування та комунікабельність (ініціативність, здатність до залучення до комунікації) [16, с. 95]. На його думку, «риторична компетентність – це вищий рівень комунікативної компетентності; володіння риторичними знаннями, вміннями й навичками, якостями особистості, що визначають здатність і готовність до ефективного й оптимального спілкування, реалізовані й закріплені в досвіді комунікативної й риторичної діяльності» [17, с. 59]. Цілком слушно Л. Мамчур розглядає мовно-риторичну компетентність як педагогічну майстерність учителя [18, с. 184]. Н. Голуб наголошує, що рівень риторичної компетентності студентів як майбутніх педагогів повинен бути показником професійно-методичної підготовки випускників, а головним компонентом навчання мають стати жанрово-стильові й риторичні вміння [19, с. 9]. Е. Івашкевич та Л. Примачок визначають комунікативну компетентність учителя як відповідне прагматичне використання фахівцями соціальних знань та соціального досвіду в контексті професійних відносин [20, с. 102]. Л. Башманівська пропонує концептуальну модель риторичної підготовки майбутнього вчителя-словесника, метою якої є формування його риторичної компетентності [21, с. 167]. Г. Калмиков вважає, що суб'єкти, які усвідомлюють своє професійне мовлення, чують, що говорять і як вони розмовляють один з одним; вони здатні приймати рішення про мовленнєві дії під час їх виконання і стосовно кожного компонента продукованого професійного дискурсу (слова, інтонації, виду речення та ін.), не очікуючи кінцевого результату та його збігу чи незбігу з поставленою метою [22, с. 156].

Важливо зрозуміти, що відповідно до концепції НУШ учитель початкових класів має великі можливості впливати на формування особистості підростаючого покоління, її

світогляду, настроїв, цінностей, переконань та моралі. Реалізація цих можливостей залежить від рівня сформованості професійно орієнтованої риторичної компетентності педагога.

Вивчення наукових праць, присвячених окресленій проблемі, дає підстави для потрактування *професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів* як інтегрованого утворення, що складається з кількох структурних компонентів: *мотиваційно-ціннісний компонент* (цінності, мотиви щодо розвитку професійно орієнтованої риторичної компетентності, бажання самостійно поповнювати свої знання в галузі педагогічної риторики, прагнення до вдосконалення своїх знань і вмінь ораторської майстерності в професійній діяльності); *професійно-когнітивний компонент* (пов'язаний зі знаннями, які сприяють професійно орієнтованій риторичній діяльності, самоосвіті), *діяльнісно-поведінковий компонент* (практично-риторичні і комунікативно-риторичні вміння, досвід спілкування, здатність до активної й ефективної комунікації), *морально-особистісний компонент* (уможливорює будувати процеси комунікації з дотриманням етичних норм, базується на особистісних моральних якостях, етиці спілкування, емпатійному досвіді, рефлексії).

Значний потенціал для формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутнього вчителя в педагогічних коледжах мають ЕОР. За В. Биковим, *електронні освітні ресурси* – вид засобів освітньої діяльності (навчання та ін.), що існують в електронній формі, є сукупністю електронних інформаційних об'єктів (документів, документованих відомостей, інструкцій, інформаційних матеріалів, процесуальних моделей та ін.), які розташовуються і подаються в освітніх системах на запам'ятовувальних пристроях електронних даних [23, с. 10]. Електронний освітній ресурс, як вважає З. Савченко, є інформаційним ресурсом, який зберігається в електронному чи комп'ютеризованому форматі і може бути досягнутий, знайдений та перетворений засобами електронної мережі або іншої електронної технології оброблення даних [24].

С. Литвинова, як і В. Биков, зазначає, що електронні освітні ресурси – це вид засобів освітньої діяльності, які існують в електронній формі, розміщуються і подаються в освітніх системах на запам'ятовувальних пристроях електронних даних, є сукупністю електронних інформаційних об'єктів (документів, документованих відомостей та інструкцій, інформаційних матеріалів, процесуальних моделей та ін.) [25, с. 201]. Це визначення візьмемо за основу щодо розгляду ЕОР.

Відповідно до завдань цієї публікації для виконання дослідження проведено опитування й анкетування викладачів трьох педагогічних коледжів (25 осіб) (КЗ «Бердичівський педагогічний коледж», ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж імені І. Я. Франка», Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І. Я. Франка) щодо розуміння викладачами поняття електронних освітніх ресурсів, ефективності, активності їх використання під час професійної підготовки студентів педагогічних коледжів та розроблення власних ЕОР для формування риторичної особистості, яка володіє кількома компетентностями. Анкета передбачала відповіді на кілька запитань. Результати анкетування подано в таблиці 1.

За результатами аналізу першого запитання анкети, більшість (55%) викладачів педагогічних коледжів розуміють під ЕОР інформаційні, довідкові, навчальні матеріали, розроблені в електронній формі, але у визначеннях відсутні ключові словосполучення («засоби навчання», «засоби розвитку...», «засоби формування...», «навчально-виховні засоби, представлені на спеціальних носіях чи розміщені в комп'ютерних мережах», «освітні засоби, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних інструментів»). Це демонструє недостатню обізнаність викладачів із теоретичними питаннями

інформатизації освіти, сучасними тенденціями розвитку електронного навчання та про неусвідомлення основного практичного призначення ЕОР. 23% респондентів розуміють під ЕОР технічні засоби, називають, наприклад, комп'ютер, що підтверджує низький рівень теоретичних знань про сучасні засоби електронного навчання.

Таблиця 1

Результати анкетування викладачів

№	Запитання	Результат
1.	<i>Що таке електронні освітні ресурси (ЕОР) у Вашому розумінні?</i>	55% викладачів педагогічних коледжів зазначили, що ЕОР – це інформаційні, довідкові, навчальні матеріали, розроблені в електронній формі. Лише деякі респонденти відповіли: 23% – ЕОР – це технічні пристрої; 20% – ЕОР – це мережа Інтернет, комп'ютер; 2% – зовсім не дали відповіді.
2.	<i>Чи використовували Ви ЕОР для розвитку риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах? Як саме?</i>	98% викладачів відповіли, що використовують ЕОР на заняттях у педагогічних коледжах, зокрема назвали такі ресурси: електронні словники, відеоматеріали, мультимедійні презентації; 2% – не дали відповіді.
3.	<i>Як часто Ви використовуєте ЕОР у професійній підготовці майбутніх учителів у педагогічному коледжі (постійно, рідко, ніколи)?</i>	98% викладачів відповіли, що використовують ЕОР рідко або залежно від теми заняття; 2% – не відповіли.
4.	<i>Якими ЕОР Ви користуєтесь під час підготовки до занять у педагогічному коледжі з метою формування професійно орієнтованої риторичної компетентності?</i>	58% з опитаних респондентів відповіли: електронні словники, електронний демонстраційний матеріал; 40% – комп'ютерна техніка; технічні засоби навчання; 2% – не дали відповіді.
5.	<i>Які відчуття у Вас виникають, коли потрібно розібратися в ЕОР і застосувати їх у підготовці до занять у педагогічному коледжі (цікавість, страх перед електронними ресурсами, розпач, некомпетентність у використанні ЕОР, нестача відповідної освіти, брак часу, інше)?</i>	58% викладачів відповіли, що відчувають цікавість; 23% – відповіли, що відчувають цікавість і водночас хвилювання, тривогу перед пізнанням нових ресурсів; 17% – некомпетентність у використанні ЕОР; 2% – не відповіли.
6.	<i>Чи є у Вас власні розроблені електронні освітні ресурси (сайти, блоги, електронні комплекси вправ, навчальні онлайн-курси</i>	69% респондентів мають власні мультимедійні презентації; 10% – мають напрацьовані електронні комплекси вправ з риторики; 19% – не мають власних розробок ЕОР;

	<i>риторичного спрямування та ін.)? Якщо є, вкажіть їх?</i>	2% – не дали відповіді.
7.	<i>Чи задовольняє Вас власний рівень обізнаності та практичної готовності до використання ЕОР для формування професійних компетентностей, зокрема професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх педагогів?</i>	62% викладачів відповіли, що їх не задовольняє власний рівень обізнаності та практичної готовності до використання ЕОР у професійній підготовці студентів педагогічних коледжів для формування компетентностей, зокрема професійно орієнтованої риторичної компетентності; 36% – відповіли, що їх задовольняє власний рівень обізнаності та практичної готовності до використання ЕОР; 2% – не дали відповіді.

У відповідях на друге запитання анкети 98% респондентів зазначили, що використовують на заняттях у педагогічних коледжах електронні словники, відеоматеріали, мультимедійні презентації. Водночас отримані дані на це запитання свідчать про низький рівень обізнаності викладачів педагогічних коледжів з інноваціями у сфері електронної освіти та про нестачу практично спрямованих ЕОР в арсеналі дидактичних засобів у професійній підготовці студентів педагогічних коледжів.

Аналіз відповідей респондентів на третє питання свідчить, що 98% опитаних рідко використовують електронні освітні ресурси в професійній підготовці майбутніх учителів у педагогічних коледжах. Робимо припущення, що такі результати є показником недоступності ЕОР під час заняття (відсутність інтернету, відповідних технічних засобів, нестача достатньої кількості комп'ютерів у класі), низького чи середнього рівня ІКТ-компетентності викладачів педагогічних коледжів.

За результатами четвертого питання, більшість учителів (58%) користується ЕОР при підготовці до занять у педагогічних коледжах, але це переважно демонстраційний матеріал та електронні посібники. Вважаємо, що цих видів ЕОР недостатньо для використання у професійній підготовці майбутніх учителів у педагогічних коледжах. 40% викладачів пояснюють ЕОР як комп'ютерну техніку і технічні засоби, що є недостатнім для розуміння значення поняття «електронні освітні ресурси». Незначна кількість респондентів (2%) не відповіли. Такі висновки підтверджені й у відповідях на п'яте питання. 2% респондентів не відповіли – і ми робимо припущення, що не бажали давати відповіді чи не знали, що саме належить до ЕОР. За даними дослідження, на запитання, які відчуття виникають у викладачів, коли потрібно розібратися в застосуванні ЕОР під час підготовки до занять, більшість дають відповідь – цікавість, водночас 23% викладачів відповіли, що поряд із цікавістю відчувають і хвилювання, тривогу перед пізнанням нових ресурсів, і це є свідченням того, що викладачам не вистачає знань, практичних навичок, психологічної готовності для використання ЕОР.

У відповідях на шосте питання «Чи є у вас власні розроблені електронні освітні ресурси (сайти, блоги, електронні комплекси вправ, навчальні онлайн-курси риторичного спрямування та ін.)?» 69% опитаних відповіли, що мають власні мультимедійні презентації, вони рідко ними користуються, 10 % відповіли, що мають власні електронні комплекси вправ, що є свідченням низького рівня активності в застосуванні ЕОР у професійній підготовці майбутніх учителів у педагогічних коледжах.

Щодо останнього, сьомого, питання, респонденти переважно (62%) визнали, що їх не задовольняє власний рівень обізнаності та практичної готовності до використання ЕОР для професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних коледжах, а деякі респонденти зауважили, що цей рівень потребує постійного вдосконалення.

Результати анкетування переконують, що викладачі педагогічних коледжів мають приділяти більше уваги професійно-риторичному розвитку, а саме: удосконаленню риторичної компетентності, активному використанню ЕОР на заняттях професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних коледжах. Хоча значна кількість опитаних викладачів зазначили, що використовують на заняттях ЕОР, зокрема риторичного спрямування (електронні словники, електронні посібники, відеоматеріали, презентації тощо), викладачам педагогічних коледжів необхідно зосередитися на практичних розробках, використанні інтерактивних вправ, ігор, коміксів, що стимулюватимуть мотивацію до навчання, саморозвиток майбутніх педагогів.

Поділяємо думку науковців (Л. Хоружа, В. Прошкін, О. Глушак), що сьогодні викладач має володіти такими вміннями, як використання ІКТ-технологій у професійній підготовці та створенні нових інформаційних ресурсів, їх доступність змінює традиційну модель навчального процесу, створює умови для розвитку багатокomпонентної освітньої моделі, інтерактивного віртуального середовища, переформовує технології взаємодії його суб'єктів [26, с. 305].

На наступному етапі дослідження визначено такі основні **4 критерії** (та їх *показники*) добору ЕОР, зокрема тих, які є у відкритому доступі в інтернет-мережі:

- **цінність** – сукупність ознак та властивостей, що визначають освітню цінність ресурсу для педагогічно-риторичної підготовки студентів (*показники* критерію: 1) відповідність тематики, 2) українськомовний формат інформації; 3) розвивальний потенціал, 4) навчальні можливості);
- **якість** – сукупність ознак та властивостей, що визначають якість потенційного надання освітніх послуг (*показники* критерію: 1) якісний контент, 2) авторитетність, 3) естетичний дизайн);
- **спрямованість** – сукупність ознак та властивостей, що визначають характер спрямованості ресурсу (*показники* критерію: 1) інформування, 2) практична діяльність, 3) комунікація, 4) візуалізація, 5) інтеракція);
- **доступність** – сукупність ознак та властивостей, що визначають доступність ресурсу у використанні (*показники* критерію: 1) стабільний URL, 2) простий інтерфейс, 3) постійний доступ, 4) можливість безкоштовного використання ресурсу).

Шляхом контент-аналізу інтернет-ресурсів відповідно до визначених критеріїв за допомогою методу експертного оцінювання (залучено 9 експертів-викладачів) дібрано загальнодоступні ЕОР, які мають потенційні можливості для риторичної підготовки й формування професійно орієнтованої риторичної компетентності студентів педагогічних коледжів під час професійної підготовки (табл. 1). Детальний опис методу експертного оцінювання пропонують сучасні дослідники М. Друшляк, О. Семеног., Н. Грона, Н. Пономаренко, О. Семеніхіна [27, с. 15-17].

Наведені в таблиці 1 ютуб-канали пропонують відеоконтент з актуальних питань риторики для широкого кола користувачів, які цікавляться питаннями: як подолати страх перед публічними виступами, який алгоритм побудови ефективного виступу, як тренувати мовленнєвий апарат і виробляти впевнений голос та ін.

Таблиця 1

Мережні електронні освітні ресурси з риторичним контентом

№	Різновиди мережних ЕОР
1.	<p align="center">Ютуб-канали:</p> <p>Риторика (Максим Прудеус), https://cutt.ly/SCSVU4P Авторська програма Олени Коновалової АРКОНА, https://cutt.ly/ZCS1Hda Сучасна ораторська майстерня (Андрій Степура), https://cutt.ly/6CS15jK Мистецтво живого слова (Ольга Красницька), https://cutt.ly/CCS9I9f Майстер-клас «Ораторське мистецтво» (Валерій Свєреда), https://cutt.ly/MCSBrci Цикл відео з ораторського мистецтва (Новий кадр: медіашкола, Наталія Стрельнікова), https://cutt.ly/0CZwuqm</p>
2.	<p align="center">Блоги ораторських клубів, розвивальних шкіл, учителів:</p> <p>Красномовець, https://krasnomovec.club/baza-znan/ Блог школи розвитку SPE, https://cutt.ly/DCGAAFi Блог Максименко В.О., https://cutt.ly/5CFHAeG Особистий блог «Оберемок» (Катерина Романівна) на порталі Всеосвіта, https://cutt.ly/zCFXVXv</p>
3.	<p align="center">Вебінари, онлайн-тренінги:</p> <p>Вебінар «Риторика педагога: антикризове реагування під час взаємодії з батьками», https://cutt.ly/bCS2kNB, портал «На урок» Вебінар «Професійно-мовленнєва іміджологія су часного вчителя-словесника», на порталі «Всеосвіта», https://cutt.ly/pCDqUTV Онлайн-тренінг «Мистецтво публічного виступу» (тренер – Вікторія Бондаренко), https://cutt.ly/aCSMGpV; https://cutt.ly/0CSMVhq</p>
4.	<p align="center">Презентації, навчальні електронні книги, інфографіки:</p> <p>Предмет педагогічної риторики, https://cutt.ly/9CGjhoa Риторика в Києво-Могилянській академії, презентація на порталі «Всеосвіта», https://cutt.ly/rCF81je Практична риторика. Діалогічні жанри (І. В.Устиченко), презентація на порталі «Всеосвіта», https://cutt.ly/tCGtSnu Риторика і мистецтво презентації (Хус Н.), https://prezi.com/rjwqpf6zqd7/presentation/ Риторика як наука і мистецтво, презентація на порталі «На урок», https://cutt.ly/RCGdpd4 Практична риторика. Мовленнєві жанри, презентація на порталі «На урок», https://cutt.ly/JCGgWW9 Українська мова. Практична риторика, електронна книга, https://cutt.ly/NCGcjNB Пам'ятка «Етапи дискусії. Практична риторика» на порталі «Всеосвіта», https://cutt.ly/fCGf6nH</p>
5.	<p align="center">Статті в журналі на порталі «На урок»:</p> <p>Мистецтво педагогічної риторики: секрети та прийоми, https://cutt.ly/gCS8ger Мистецтво говорити: поради для школярів від відомих ораторів античності, https://cutt.ly/oCGQI2C</p>

	<p align="center">Статті на сайті «Освіторія Медіа»:</p> <p>Ораторське мистецтво для вчителів: методи, які варто знати кожному, https://cutt.ly/nCS6aPr Гаджети, натхнення і книжки: 7 крутих TED-виступів про освіту, https://cutt.ly/RCS6nG7 Як зробити освіту кращою: 7 виступів на TED для вчителів, https://cutt.ly/cCS6JKS</p>
6.	<p align="center">Навчальні онлайн-курси на освітніх платформах:</p> <p>Ораторське мистецтво: «Почни говорити зараз» на платформі Prometheus https://cutt.ly/KCS82Tu Як ефективно спланувати та провести діалог, на платформі Prometheus, https://cutt.ly/NCS4oUp Курс «Бери і роби»: відео «Виступи формату TED в навчанні» на платформі EdEra, https://cutt.ly/sCS7mkM Курс «Бери і роби»: відео «Інформаційні промови» на платформі EdEra https://cutt.ly/cCS5mYJ</p>
7.	<p align="center">Мультфільми, анімаційні відео:</p> <p>Історія – це важливо! Важливо завжди розповідати історію, https://tydyvy.com/video/DyIFDSM Завжди розкажуй історію, https://tydyvy.com/video/DylCRw0 Авторське право, https://tydyvy.com/video/DylKQ1k Ефективна комунікація, https://fb.watch/fvg_nvnlgj/</p>
8.	<p align="center">Інтерактивні онлайн-завдання, створені за допомогою цифрових сервісів (LearningApps.org, Quizlet та ін.):</p> <p>Культура мовлення і комунікативна поведінка вчителя, https://learningapps.org/22920357 Риторика і мистецтво презентації, https://learningapps.org/23017523 Спілкування як інструмент професійної діяльності. Культура мовлення і комунікативна поведінка вчителя, https://learningapps.org/23016514 Українська мова – риторика, https://cutt.ly/bCFPWBy</p>

Блоги ораторських клубів, розвивальних шкіл містять інформацію про техніки публічних виступів, структуру розмови, а також практичні поради, як опанувати навички сторітелінгу, як відповідати на запитання під час виступу, як розвивати невербальні навички та ін. У блогах учителів подано статті про риторику й ораторське мистецтво в діяльності освітянина, про те, як уникати конфліктних ситуацій в роботі педагога, про викладання курсу «Риторика в початкових класах» тощо. Зазначені вебінари й онлайн-тренінги можуть бути використані як форми професійно-риторичної підготовки в умовах неформальної освіти. Наявні в інтернет-середовищі презентації, навчальні електронні книги з інтерактивним контентом, інфографіки з питань риторики можуть бути використані для легшого засвоєння тематичного матеріалу й стимулювання мотивації студентів до розвитку професійно орієнтованої риторичної компетентності. Статті в журналі «На урок» та на сайті «Освіторія Медіа» можуть вплинути на розвиток когнітивного складника професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів, зокрема збагатити їх знання про прийоми мистецтва педагогічної риторики. Безкоштовні навчальні онлайн-курси на освітніх платформах Prometheus, EdEra призначені для самоосвіти, вони містять рекомендації, вправи, які допомагають опанувати інструменти для підготовки до публічних

виступів, набути навичок ведення конструктивного діалогу. Мультфільми й анімаційні відео містять контент про невербальну комунікацію, про сторітелінг, академічну доброчесність, відповідно їх можна використовувати на риторичних тренінгах. Інтерактивні онлайн-завдання з питань риторики, створені за допомогою цифрових сервісів LearningApps.org, Quizlet, мають мотивувально-практичне спрямування, їх можна використовувати для закріплення риторичного тезаурусу й розвитку практичних умінь студентів.

Загалом ситуація з ЕОР в інтернеті рухлива, з'являються нові види ЕОР, які мають потенційні можливості для формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів, що відображає тенденцію діджиталізації освіти в країні. З-поміж нових відповідних ресурсів мають місце й авторські ЕОР. Розглянемо їх детальніше. Під час відбору ЕОР ми враховували такі **принципи**: принцип відповідності ЕОР освітнім цілям педагогічно-риторичної підготовки майбутніх освітян, сучасним науковим знанням; принцип відкритого, оперативного, простого доступу до ЕОР; принцип ергономічності ресурсу (зручність, комфортність у використанні ЕОР); принцип забезпечення мобільності студентів і викладачів за допомогою ЕОР; принцип мотивації студентів до самостійного здобуття знань за допомогою ЕОР (наявність ігрових елементів, тестів, відео тощо); принцип інформаційності (представлення тематичних відомостей з питань педагогічно орієнтованої риторичної діяльності, а також соціокультурних знань); принцип інтерактивності (зокрема можливість зворотного зв'язку в межах ресурсу, взаємодії викладача і студента/ студентів під час використання ЕОР); принцип практичної значущості ЕОР (передбачає практичне застосування знань і вироблення вмінь); принцип можливості колективної роботи за допомогою ЕОР.

На основі аналізу теоретичних джерел, індивідуальних бесід із викладачами та врахування власного практичного досвіду використання ЕОР у професійній підготовці маємо підстави констатувати, що одним з найбільш поширених видів ЕОР у педагогічних коледжах є *мультимедійна презентація*, автором її може бути як викладач, так і студент. Відповідні презентації, створені за допомогою програми PowerPoint, сервісів Canva, Prezi чи спеціалізованих редакторів Macromedia Flash, Picasa, Photodex ProShow, завдяки мультимедійному забезпеченню занять професійно-риторичного спрямування, залежно від якості розроблення, можуть полегшити запам'ятовування тематичної інформації. Прикладом є електронна презентація нашої студентки К. Яриновської (<https://cutt.ly/bVrgG1u>), поширення презентації через мережу інтернет дає змогу швидко донести інформацію до цільової аудиторії. Використання такого виду ресурсів для професійно-риторичної підготовки може спонукати студентів педагогічних коледжів до тематичних роздумів, коментарів, а також надихати на створення власних презентацій з питань педагогічної риторики. Для того щоб презентації сприяли формуванню в майбутніх учителів професійно орієнтованої риторичної компетентності, їх контент варто наповнити відповідними риторично-педагогічними ситуаціями для обговорення на занятті, афоризмами культурних і громадських діячів для інтерпретації їх узагальнено-образного значення, риторичними текстами для аналізу.

Протягом останніх кількох років, як вважає В. Гринко, стрімкий розвиток цифрових технологій спричиняє безповоротний перехід від традиційних методів особистісного зростання до інноваційних з використанням сучасних цифрових інструментів, зокрема електронних сайтів соціальних мереж, що характеризуються потужним потенціалом об'єднання людей. Існує нагальна потреба в розвитку професійних навичок майбутніх учителів щодо впровадження електронних сайтів соціальних мереж для їх професійного зростання. Дослідниця додає, що навчальна аналітика впровадження електронних сайтів

соціальних мереж як інструментів організації та реалізації освітньої діяльності в закладах вищої освіти дає змогу контролювати зміни в мотивації, уподобаннях та рівнях розвитку пізнавальних, творчих, комунікативних і спільних навичок майбутніх учителів [28, с. 64].

Значний освітній потенціал мають *персональні сайти/блоги* педагогічних працівників. У контексті нашого досвіду риторичної підготовки майбутніх учителів у педагогічних коледжах, як приклад, розглянемо сайт «Майстерня педагогічної риторики» (доступ до ресурсу – <https://cutt.ly/NVtjFWh>, автор О. Гилярська). Цей сайт створено з використанням сервісу Google-сайти і для ознайомлення з авторським спецкурсом «Професійно орієнтована риторична компетентність майбутніх педагогів», що передбачає створення умов з метою формування відповідної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Зазначений сайт є освітнім інформаційним ресурсом, що має свою адресу, становить сукупність вебсторінок/ розділів («Цитати на щодень», «Досягнення студентів», «Комікси», «Публікації» та ін.) з продуманим дизайном, які знаходяться на одному сервері та містять інформацію про різні аспекти навчання педагогічної риторики. Провідними завданнями цього сайту є: 1) створення та підтримання іміджу автора-викладача, що закріплюється у свідомості користувачів сайту; 2) розвиток та мотивація професійної діяльності педагога; 3) презентація власного досвіду автора сайту з формування професійно орієнтованої риторичної компетентності студентів педагогічного коледжу.

Відповідно до завдань сайту в розділі «Навчальний інструментарій» розміщено професійно орієнтовані комунікативно-риторичні задачі, вправи для вираження студентами власних думок, почуттів, емоцій та стимулювання здобувачів освіти до критичного мислення, розвитку творчого мовлення, візуалізації думок. Наведемо приклад комунікативно-риторичної задачі:

Сергійко, учень 3-А класу, розчарований своїми результатами в навчанні, сумнівається у своїх здібностях, упевнений, що йому не вдасться зрозуміти матеріал з української мови, який пояснює Тетяна Михайлівна. Тому хлопчик говорить учителю: «Як Ви вважаєте, чи вдасться мені коли-небудь вчитися на відмінно?». Уявіть, що ви – вчитель 3 класу, що ви відповіли б учневі, який мріє навчатися добре. Побудуйте свою розповідь так, щоб вона була переконливою, озвучте її в аудиторії.

В основі наведеної задачі – проблемна педагогічна ситуація, на базі якої майбутній педагог навчається управляти освітнім процесом. Такі задачі концентрують у собі особливості освітнього процесу та педагогічного дискурсу, тому можуть забезпечити формування досвіду педагогічно-риторичної діяльності та розвиток професійно орієнтованої риторичної компетентності студентів.

На сайті, у розділі «Навчальний інструментарій», з-поміж низки вправ («Аргументи», «Доведення або спростування», «Вправний оратор», «Риторичний аналіз тексту», «Публічний виступ і слайд» та ін.) нетрадиційною є вправа «Комікси»:

Перегляньте відео наших старших партнерів із Житомирського державного університету імені Івана Франка, зокрема магістрантки І. Бобровської, за покликанням: <https://cutt.ly/gVrIPQp>. Створіть свої комікси за матеріалами педагогічної риторики.

Як результат виконання наведеної вправи – приклади студентських робіт (українською та англійською мовами), що наведені в такому розділі сайту, як «Комікси». Для їх створення студенти педагогічного коледжу переважно використовують сервіси Canva і Storyboard. Така вправа може допомогти закріпити вивчений матеріал шляхом образної візуалізації риторичних ідей, водночас вона має потенційні можливості для стимулювання навчально-пізнавальної мотивації здобувачів освіти.

Цікаві матеріали для риторичної підготовки майбутнього вчителя як лідера думок, що володіє мовною свідомістю, інфомедійною грамотністю, пропонуємо в авторському блозі «Лінгвометодична майстерня українського філолога» (фрагмент головної сторінки блогу подано на рис.1; доступ до ресурсу – <https://cutt.ly/hVgxEYc>). Зокрема користувачі блогу можуть переглянути дописи, ілюстративні матеріали, студентські відеоролики за темами: «Образ сучасного вчителя через призму риторики», «Жанри педагогічного мовлення», «Поради з ораторського мистецтва», «Педагогічна риторика в добу цифрових технологій», «Вчимося виступати публічно», «Що читають наші студенти?», «Вправляємось у самопрезентації» «Відеовітання з Днем української писемності та мови» тощо. У рубриці «Допоміжні матеріали ПР» вміщено відеокейси для аналізу, у яких демонструється конкретна проблемна освітня ситуація, пов'язана з педагогічною риторикою. Наприклад, кейс «Представлення учнівського проєкту "Культурна спадщина журналістики Полісся": директор гімназії, класний керівник, учні»; кейс «Про виступи у форматі TED» (від Ігоря Хворостяного); кейс «Виступ на TED: Кен Робінсон про те, що школа має виховувати, а не вбивати креативність і творчі здібності» та ін. Блог надає відкритий доступ до відповідних матеріалів. Про активність функціонування блогу свідчать такі статистичні дані: загальна історія переглядів – 13045 (на 16.09.2022 р.). Перевагами цього електронного ресурсу освітнього призначення також є те, що він уможливує вибірково працювати з професійно орієнтованою інформацією, поєднувати репродуктивну стратегію навчання з діалоговою (у блозі передбачено фідбек – обмін коментарями) і творчою; орієнтує на розробку варіативних методик риторичної підготовки майбутніх учителів на основі використання представлених у блозі ідей, зразків виступів освітніх працівників, студентських самопрезентацій, відеопроєктів та ін.

**ЛІНГВОМЕТОДИЧНА
МАЙСТЕРНЯ УКРАЇНСЬКОГО
ФІЛОЛОГА**

Блог Оксани Кучерук

Про блог | Головна сторінка | Освітня діяльність | Наукова діяльність | Методичні публікації

Допоміжні матеріали ПР | Допоміжні матеріали ММ | Лайфхаки: фонетика | Лайфхаки: лексикологія, фразеологія

Лайфхаки: будова слова, словотвір | Лайфхаки: морфологія | Лайфхаки: синтаксис | Лайфхаки: розвиток мовлення

Лайфхаки: правопис | Щоденник подяки | Про автора

п'ятниця, 19 листопада 2021 р.

Педагогічна риторика в добу цифрових технологій

Який шлях від риторики переконання до цифрової риторики самовираження, - досліджували

Архів блогу

- 2022 (73)
- ▼ 2021 (48)
 - грудня (5)
 - ▼ листопада (18)
 - Студіюємо український риторичний ідеал
 - Як стати лідером?
 - Освітній відеопроєкт
 - Співпраця зі стейкхолдерами

Рис. 1. Фрагмент головної сторінки блогу «Лінгвометодична майстерня українського філолога»

Різновидами ЕОР є авторські інтерактивні плакати, створювати які можуть і викладачі, і студенти за допомогою сервісів *Thinglink*, *Genially* та ін. Як приклад – розробка такого

плакату (<https://cutt.ly/vVpzsUE>) для виконання студентами вправи «Азбука педагогічної риторики в цитатах» (рис.2, автор О. Кучерук).

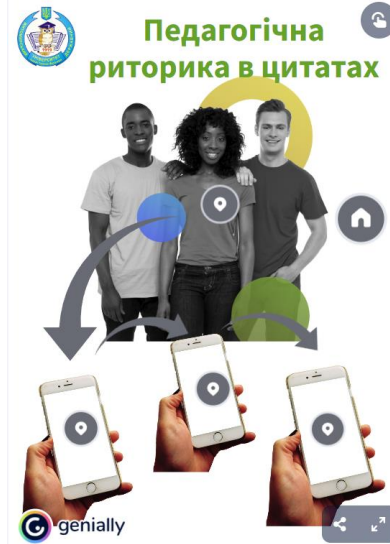

Рис. 2. Зображення інтерактивного плакату «Педагогічна риторика в цитатах»

Варто наголосити, що ЕОР не замінюють традиційне освітнє середовище, а доповнюють, розширюють його можливості. З метою формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів можна використати сервіс LearningApps.org. Зупинимось на його освітніх можливостях детальніше, використовуючи власний досвід роботи з ним. Головне завдання LearningApps.org – підтримання процесів навчання за допомогою невеликих інтерактивних модулів. Ці модулі можна використовувати на занятті безпосередньо як електронні освітні ресурси, що, зокрема, передбачають індивідуальну самостійну роботу. Названий сервіс корисний для викладача тим, що дає змогу, з одного боку, використати готові вправи, які є в модулях, а з іншого – створити власну загальнодоступну бібліотеку незалежних блоків вправ, призначених для повторного використання в освітньому процесі та змінювання їх, редагування. Вправи створюються відповідно до способів необхідної мисленнєвої дії, наприклад, класифікувати матеріал, вибрати правильну відповідь, виконати роботу з текстом (прочитати, проаналізувати, переказати, створити та ін.), заповнити пропуски у словах, дати відкриту відповідь тощо. Наявні в базі LearningApps.org блоки не містяться в конкретних програмах, тому не розглядаються як цілісні заняття чи комплексні завдання. Вони можуть бути інтегровані в різні навчальні розробки, зокрема сайти, блоги, гугл-клас, презентацію, електронну книгу чи навчально-методичний сценарій. У нашому досвіді через змістове наповнення інтерактивних вправ на платформі LearningApps.org шляхом творчого підходу до їх розробки й застосування на практиці формуємо в студентів педагогічних коледжів професійно орієнтовану риторичну компетентність. Прикладами є *інтерактивні вправи* з теми «Гене́за педагогічної риторики» для закріплення теоретичного матеріалу (фрагменти сторінок з відповідними вправами подано на рис.3, рис.4, автор О. Гилярська). Зокрема вправа «Знайди продовження думки» створена за шаблоном, який передбачає з'єднати вислови відомих людей – знайти пару для частин крилатих висловів, афоризмів (Сократа, Цицерона, В. Сухомлинського та ін.), вправа «Відомі оратори» відповідно до шаблону потребує вільної текстової відповіді під образами видатних педагогів-ораторів (Л. Мацько,

Г. Сагач, Х. Перельман та ін.) – необхідно згадати відомих ораторів і написати відповідне ім'я, прізвище.

Рис. 3. Фрагмент сторінки з вправою «Знайди продовження думки» на LearningApps.org (<https://cutt.ly/XVrnSPs>)

Зручність такого сервісу в тому, що для виконання інтерактивних вправ реєстрація студента не є обов'язковою, з вправами можна працювати як з персональних комп'ютерів, так і з мобільних телефонів.

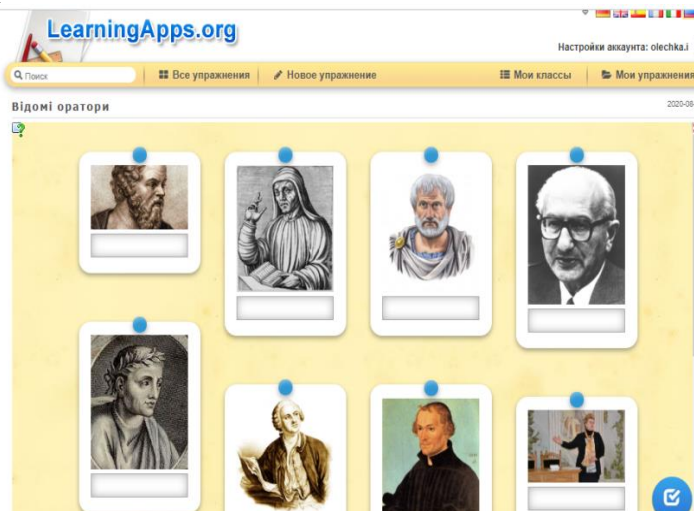

Рис. 4. Фрагмент сторінки з вправою «Відомі оратори» на LearningApps.org (<https://cutt.ly/WVrnKxS>)

Зазначені вправи, по суті, є тренажерами, містять контент для тренування вмінь і закріплення знань з історії педагогічної риторики, а також для розвитку здатності застосовувати здобуті знання в розв'язанні риторично-педагогічних ситуацій, як-от: пояснити учням роль мови і мовлення з використанням афоризмів чи розказати колегам-педагогам про ораторів, риторів на методичному семінарі (рольова гра). Сервіс

LearningApps.org зручний у використанні як для викладачів, так і для студентів, він є безкоштовним, що становить ще одну його перевагу для активного застосування в освіті. Завдяки сервісу LearningApps.org в колекцію «Мої матеріали» можна додавати вправи інших користувачів відповідного ресурсу, студенти також можуть створювати свої вправи з відповідної тематики занять, попередньо зареєструвавшись. Наприклад, завдання для студентів: Ви – майбутній учитель. Використовуючи LearningApps.org, створіть кейс інтерактивних завдань для підготовки учнів четвертого класу до написання привітання близької людини з днем народження.

Видом ЕОР є *авторські відеоресурси*. Наведемо приклади таких мотивуючих відео: «Українська педагогічна риторика в іменах» (<https://youtu.be/EJHbqtRTQ-E>, автори Д. Левченко, Ю. Нікітчина), «Від риторики переконання до риторики самовираження» (<https://youtu.be/b-wnHiC5gVI>, автори Д. Левченко, Ю. Нікітчина), «Словник прикрас для виступу перед аудиторією» (<https://youtu.be/pgtFiPiX9Io>, автори Д. Левченко, Ю. Нікітчина), відеопорадник «Як стати лідером» (<https://youtu.be/5bvr9flgkEo>, авторка Ольга Безпалько), відеопортфолію вчительки (<https://youtu.be/KvqOFtnd9rY>, авторка Ольга Безпалько). Ці відеоресурси наші студентки створили за допомогою цифрових сервісів у межах проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» (виконується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) за підтримки Посольства Сполучених Штатів Америки та Посольства Великої Британії в Україні у партнерстві з МОН України та Академією української преси). Перегляд таких відео в педагогічних коледжах може розширити професійно-риторичну свідомість студентів шляхом отримання актуальної інформації, надихнути на власну риторичну діяльність з використанням цифрових засобів візуалізації ідей, на створення власних тематичних відео.

Для урізноманітнення й підтримки процесу формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів доречно використовувати ресурси AnswerGarden, WordArt, Slido як окремі інструменти (або вставити їх у блог, сайт викладача) з метою опитування студентів. Розглянемо AnswerGarden. Його сервіс дає змогу забезпечити навчальні цілі – провести розумовий штурм зі студентами щодо конкретного запитання, відповіді миттєво утворюють зростаючу хмару слів. Потрібно пам'ятати, що запитання (або теми для опитування) мають передбачати однослівну відповідь, наприклад: *«Якими характеристиками має володіти педагог-ритор?»*, *«Назвіть якомога більше жанрів академічного красномовства»*, *«Назвіть прізвища українських педагогів, які володіють красномовством»* та ін. Викладач за допомогою AnswerGarden легко і швидко може визначити рівень тематичних знань у групі студентів. Крім того, цей ресурс можна використовувати на конференціях та науково-практичних семінарах, щоб підтримувати зворотний зв'язок зі студентами. Студенти думають критично перед тим, як поділитися відповіддю з іншими за допомогою сервісу; до того ж вони вивчають та можуть аналізувати відповіді інших, коли бачать хмару слів. AnswerGarden також потребує критичного мислення від викладачів. Доступність сервісу AnswerGarden значною мірою зумовлюється тим, що він безкоштовний. Студенти можуть приєднатися до опитування за поданим викладачем посиланням, наприклад, <https://answergarden.ch/2147112> – для опитування *«З якими поняттями асоціюється у вас педагогічна риторика?»* (фрагмент сторінки з результатами опитування студентів за допомогою answergarden.ch подано на рис. 5).

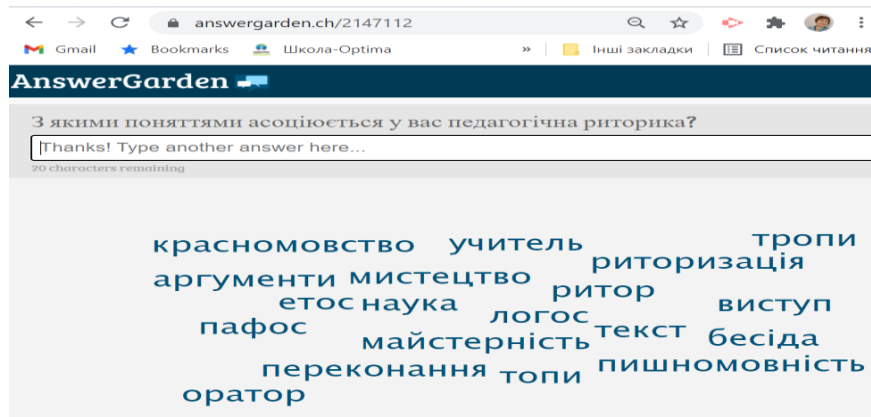

Рис.5. Фрагмент нашої сторінки з результатами опитування студентів за допомогою AnswerGarden.ch

В умовах навчання змішаного типу цікавим ресурсом, що поєднує в собі можливості AnswerGarden, є Slido. За допомогою сервісу Slido також досить легко й результативно можна створити авторське онлайн опитування, що зробить будь-яку лекцію, семінар чи вебінар інтерактивним, продуктивним, дієвим. Slido допомагає викладачу тримати постійний зв'язок зі студентами під час заняття, за лічені хвилини отримати результат опитування студентів та зрозуміти їх позиції щодо питання або теми, яка розглядається на занятті. Також за допомогою цього ресурсу можна створити вікторину й інтерактивно перевірити знання студентів. Ресурс безкоштовний у базовій версії, пропонує 5 типів опитування: запитання з вибором відповіді, створення хмари слів, створення й проведення вікторини, встановлення рейтингу чи відкритий текст (студент сам ставить запитання за допомогою Slido). Здобувачі освіти можуть приєднатися до опитування без входу в Slido – за допомогою наданого посилання чи завантаження QR-коду (на рис. 6 подано хмару слів як результат опитування студентів за допомогою Slido).

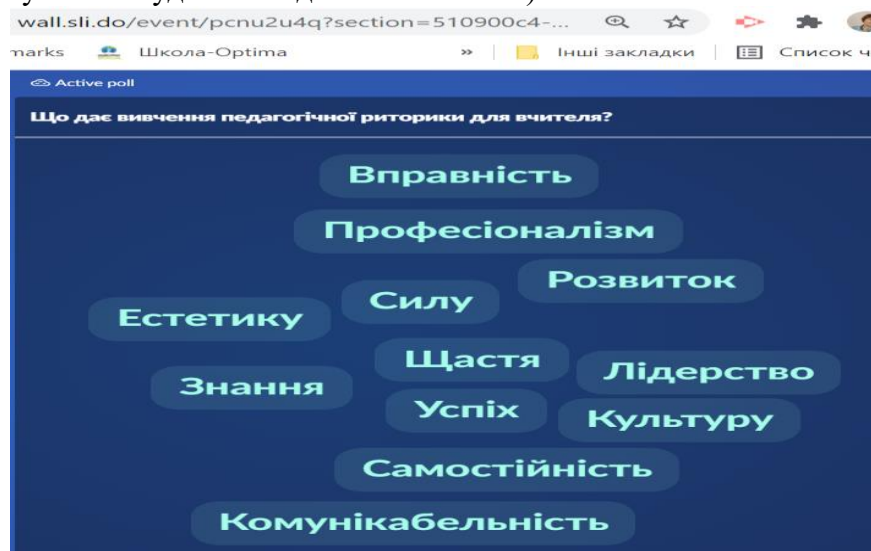

Рис. 6. Фрагмент нашої сторінки з результатами опитування студентів за допомогою Slido

За дещо схожим принципом хмар слів функціонує безкоштовний ресурс WordArt, легкий у використанні і для студентів, і для викладачів. Застосовуючи його на занятті, здобувачі освіти можуть утворювати тематичні асоціативні ряди, вибирати з хмари слів риторичні фігури, виражені іменниками з прикметниками чи з іншими частинами мови. На відміну від попередніх двох ресурсів WordArt цікавий тим, що уможливорює створювати візуальне оригінальне мистецтво хмар слів з елементами графічного дизайну в межах вибраного із шаблонів контура-фігури. У результаті студенти наочно усвідомлюють навчальне поняття або підсумовують вивчене. На рис. 7 подано приклад хмари слів, яку створено під час пояснення студентам, як працює сервіс WordArt у контексті вивчення спецкурсу «Професійно орієнтована риторична компетентність майбутніх педагогів» (автор О. Гилярська).

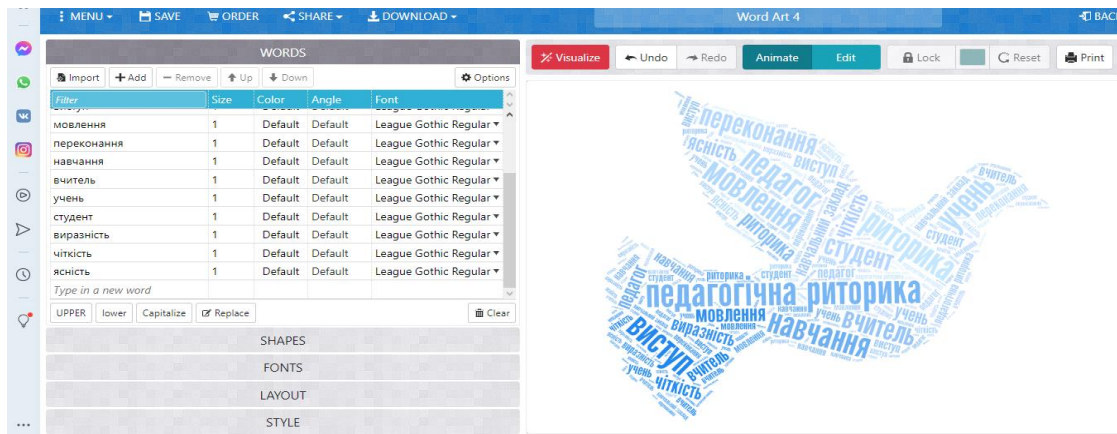

Рис. 7. Фрагмент нашої хмари слів, створеної за допомогою Wordart.com

Наведемо приклад завдання для студентів з використанням ресурсу WordArt. *Ви – майбутній учитель початкових класів. За допомогою WordArt (<https://wordart.com>) створіть хмару слів, яку використаєте під час уроку української мови для підготовки учнів четвертого класу до складання сторітелінгу «Один день із життя мого класу». Отже, зазначений ресурс за умови цілеспрямованого використання може сприяти риторичній підготовці майбутніх освітян.*

Власний педагогічний досвід переконує, що розглянуті електронні освітні ресурси можна використовувати для підтримки навчального процесу й формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, студювання наукових праць дало змогу уточнити базові поняття дослідження: «професійно орієнтована риторична компетентність майбутнього вчителя початкових класів» і «електронні освітні ресурси». «Професійно орієнтовану риторичну компетентність майбутнього вчителя початкових класів» визначено як інтегрованого утворення, що складається з кількох структурних компонентів: *мотиваційно-ціннісний компонент* (цінності, мотиви щодо розвитку професійно орієнтованої риторичної компетентності, бажання самостійно поповнювати свої знання в галузі педагогічної риторики, прагнення до вдосконалення своїх знань і вмій ораторської майстерності в професійній діяльності);

професійно-когнітивний компонент (пов'язаний зі знаннями, які уможливають здійснення професійно орієнтованої риторичної діяльності, заняття самоосвітою), *діяльнісно-поведінковий компонент* (практично-риторичні і комунікативно-риторичні вміння, досвід спілкування, здатність до активної й ефективної комунікації), *морально-особистісний компонент* (уможливає процеси комунікації з дотриманням етичних норм, базується на особистісних моральних якостях, етиці спілкування, емпатійному досвіді, рефлексії).

З огляду на важливість ЕОР для сучасної професійної підготовки майбутніх учителів у дослідженні з'ясовано стан використання викладачами електронних освітніх ресурсів на заняттях у педагогічних коледжах (КЗ «Бердичівський педагогічний коледж», ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж імені І. Я. Франка», Прилуцький гуманітарно-педагогічного коледж ім. І. Я. Франка). Результати анкетування та індивідуального опитування викладачів свідчать, що вони нечасто використовують ЕОР для риторичної підготовки, а якщо й використовують, то це переважно електронні словники, електронні посібники, презентації та відеофайли; опитані викладачі педагогічних коледжів не мають чіткого розуміння, що таке електронні освітні ресурси, які з них і як можна ефективно використовувати для формування професійно орієнтованої риторичної компетентності у студентів педагогічних коледжів.

З-поміж ЕОР у статті окрему увагу приділено персональному сайту викладача «Майстерня педагогічної риторики», а також блогу «Лінгвометодична майстерня українського філолога». Загалом доцільне наповнення сайту/ блогу педагогічно-риторичним контентом може спонукати до розробки викладачем варіативних методик формування професійно орієнтованої риторичної компетентності студентів педагогічних коледжів, зокрема на основі створення й використання різних комунікативно-риторичних задач, вправ, коміксів, студентських самопрезентацій, проєктів, призначених для риторично-професійної підготовки майбутніх учителів як лідерів думок.

Досліджено, що навчальне значення має LearningApps.org., оскільки становить доступний і зручний електронний ресурс освітнього призначення, який можна використати як базу готових вправ або для створення й виконання власних інтерактивних вправ з метою формування професійно орієнтованої риторичної компетентності студентів педагогічних коледжів. Такі ресурси, як AnswerGarden, Slido, WordArt, допомагають викладачу підтримувати зворотний зв'язок зі студентами, а також розвивати навички комунікації, медіаграмотності. При використанні цих ресурсів студентів приваблює наявність безкоштовних послуг, забавний дизайн відповідей та аспект взаємодії, співпраці, комунікації, вони навчаються тематично мислити, думати критично, аналізувати та узагальнювати вивчене. Зазначені інструменти забезпечують мотивацію навчання майбутніх педагогів і за умови цілеспрямованого використання сприяють риторичній підготовці майбутніх учителів.

Використання ЕОР у системі професійної підготовки вносить істотні зміни в традиційну освітню діяльність викладачів педагогічних коледжів та в особистісний і професійно-риторичний розвиток майбутніх учителів, ставить нові вимоги до компетентностей і педагогічної майстерності як викладача, так і майбутнього вчителя. Перспективними є дослідження теоретико-методологічних засад риторичної підготовки студентів педагогічних коледжів в умовах змішаного навчання; особливості створення й використання навчальних відео в контексті риторичної підготовки майбутнього вчителя; удосконалення професійно-риторичної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах неформальної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Г. Д. Клочек, та О. Ф. Баранюк, "Слово і слайд у лекції: проблеми синергетичного ефекту", *Інформаційні технології і засоби навчання*, № 72 (4), 2019. [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.researchgate.net/journal/2076-8184_Information_Technologies_and_Learning_Tools Дата звернення: Вер. 20, 2020.
- [2] Douglas Euman, *Digital Rhetoric: Theory, Method, Practice*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press, 2015.
- [3] M. Kill, "Teaching Digital Rhetoric: Wikipedia, Collaboration, and the Politics of Free Knowledge", *Digital Humanities Pedagogy*, pp. 389-405, 2012. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://books.openedition.org/obp/1658> Дата звернення: Січ. 17, 2021.
- [4] Richard A. Lanham, *The Electronic Word. Democracy, Technology, and the Arts*. Chicago and London: University of Chicago Press, 1993.
- [5] James P. Zappen, "Digital Rhetoric: Toward an Integrated Theory", *Technical Communication Quarterly*. № 14(3), pp. 319–325, 2005. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://homepages.rpi.edu/~zappenj/Vita/DigitalRhetoric2005.pdf> Дата звернення: Січ. 17, 2021.
- [6] О. І. Яценко, та Л. М. Чумак, "Критерії добору середовища навчання програмування для формування ІКТ-компетентності майбутніх учителів початкових класів", *Інформаційні технології і засоби навчання*, №4 (78), с. 219-236, 2020. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2912> Дата звернення: Груд. 13, 2020.
- [7] K. Berzins, and A. Hudson, *The Use of E-resources: A snapshot of e-resource use among Linking London LLN partner institutions*. London, Great Britain: Continuum, University of East London, 2011.
- [8] В. Ю. Биков, "Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ", *Інформаційні технології в освіті*. №10, с.8-23, 2011.
- [9] I. S. Zaiarna, ZOOM as a tool of web based teaching of foreign languages to students of higher education establishments in Ukraine. *Information Technologies and Learning Tools*, 83(3), pp.152–163, 2021. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v83i3.4234> Дата звернення: Вер. 12, 2021.
- [10] G. P. Roberts, and S.de Freitas, "Does distance e-learning work? A comparison between distance and face-to-face learners using e-learning materials", *ALT-J Research in Learning Technology*, vol. 11, no. 3, pp. 69-87, 2003.
- [11] H. R. Korytska, Using webquest technology in teaching ukrainian language to students on principles of activity approach. *Information Technologies and Learning Tools*, 65(3), pp.66–75, 2018. doi:<https://doi.org/10.33407/itlt.v65i3.1984> Дата звернення: Вер. 12, 2020.
- [12] О. А. Кучерук, "Педагогічна риторика як об'єкт наукового дослідження", *Педагогічна риторика: історія, теорія, практика: колективна монографія*, О. А. Кучерук, Ред. Київ, Україна: КНТ, 2016, с. 7-25.
- [13] S. Ryabchenko, "Professional teacher's competence in the modern educational environment", *Міждисциплінарні дослідження складних систем: [збірник наукових праць]*, №17, с. 102-113, Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://iscs-journal.npu.edu.ua/issue/view/13147> Дата звернення: Груд. 14, 2020.
- [14] Р. Вернидуб, "Забезпечення якості професійної підготовки майбутнього вчителя: політика селекції", *Міждисциплінарні дослідження складних систем : [збірник наукових праць]*, №15, с. 5-17, Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://iscs-journal.npu.edu.ua/article/view/180373> Дата звернення: Груд. 14, 2020.
- [15] О. А. Дубасенюк, та О. В. Вознюк, *Концептуальні підходи до професійно-педагогічної підготовки сучасного педагога*. Житомир, Україна: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011.
- [16] В. А. Ницета, "Риторична компетентність учнів загальноосвітніх шкіл як педагогічна проблема", *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки): [частина III]*, Листопад, № 22 (209), с. 93-98, 2010.
- [17] В. А. Ницета, "Концептуальні параметри дослідно-експериментального навчання української мови в основній школі: риторичний аспект", *Актуальні проблеми формування риторичної особистості вчителя в україномовному просторі: збірник наукових праць (за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 23 квітня 2015 р.)* Житомир, Україна: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, с. 58-70, 2015.

- [18] Л. І. Мамчур, "Формування мовно-риторичної компетентності майбутнього вчителя-словесника", *Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*, № 8, с.182-186, 2013.
- [19] Н. Б. Голуб, "Соціолінгвістичні передумови навчання риторики майбутніх вчителів", *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Педагогіка, № 1, с. 92-97, 2009. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2009_1_23 Дата звернення: Лип. 25, 2020.
- [20] Ed. Ivashkevych, and L. Prymachok, "Psycholinguistic Peculiarities of the Development of Communicative Competence of Teachers of Secondary Schools", *Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика: зб. наук. праць*. Серія: Психологія. Переяслав: ФОП Домбровська Я. М., № 27 (1), с.95-121, 2020. [Електронний ресурс]. Доступно: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33426/1/T_Skrynyuk_Psycholinguistics_2020_27_IL.pdf Дата звернення: Груд. 13, 2020.
- [21] Л. А. Башманівська "Проблема формування риторичної компетентності студентів філологів: теоретичний аспект", *Педагогічна риторика: історія, теорія, практика: колективна монографія*, О.А.Кучерук, ред. Київ, Україна: КНТ, 2016, с. 153-171.
- [22] Г. Калмиков, "Як бакалаври психології здійснюють рефлексію над професійним мовленням: стан розвитку дискурсивної рефлексивності", *Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика: зб. наук. праць*. Серія: Психологія. Переяслав: ФОП Домбровська Я. М., №27 (1), с. 139–163, 2020. [Електронний ресурс]. Доступно: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33426/1/T_Skrynyuk_Psycholinguistics_2020_27_IL.pdf Дата звернення: Груд. 13, 2020.
- [23] В. Ю. Биков, "Мобільний простір і мобільно орієнтоване середовище інтернет-користувача: особливості модельного подання та освітнього застосування", *Інформаційні технології в освіті*. № 17, с. 9-37, 2013.
- [24] З. В. Савченко, "Формування і використання інформаційних електронних науково-освітніх ресурсів", *Інформаційні технології і засоби навчання*, № 4 (18), 2010. [Електронний ресурс]. Доступно: http://lib.iitta.gov.ua/71/1/Formuw_i_wykor_IR_w_EV.pdf Дата звернення: Серп. 2, 2020.
- [25] С. Г. Литвинова, "Особливості розробки критеріїв оцінювання електронних освітніх ресурсів", *Наукові записки. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка*, № 109, т. 3. с. 200-204, 2013.
- [26] Л. Хоружа, В. Прошкін та О. Глушак, "Компетентнісний розвиток викладачів вищої школи засобами цифрових технологій", *Інформаційні технології і засоби навчання*, №4 (78), с. 298-314, 2020. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3042> Дата звернення: Груд. 13, 2020.
- [27] М. Г. Друшляк, О. М.Семенов, Н. В.Грона, Н. П. Пономаренко, О. В. Семеніхіна (2022). Типологія інтернет-ресурсів для розвитку інфомедіа-грамотності молоді. *Інформаційні технології та засоби навчання*, 88 (2), 1–22, 2022. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4786> Дата звернення: Лист. 15, 2022.
- [28] V. Hrynko, "Electronic social networking sites as a universal tool for developing future teachers' digital competence", *Advanced Education*, № 12, pp. 64-73, 2019. [Електронний ресурс]. Доступно: [HTTP://AE.FL.KPI.UA/ARTICLE/VIEW/168076](http://AE.FL.KPI.UA/ARTICLE/VIEW/168076) Дата звернення: Груд. 13, 2020.

Матеріал надійшов до редакції 30.11.2021р.

THE USE OF ELECTRONIC EDUCATIONAL RESOURCES FOR THE FORMATION OF RHETORIC COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS IN PEDAGOGICAL COLLEGES

Oksana A. Kucheruk

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of World Literature and
Methods of Teaching Philological Disciplines
Zhytomyr Ivan Franco State University, Zhytomyr, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-7040-986X
okucheruk1@ukr.net

Olha I. Hyliarska

postgraduate student at the Department of Pedagogics
Zhytomyr Ivan Franko State University, teacher of Pedagogical College, Berdychiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-3637-0359
olechka.i@ukr.net

Olga V. Karaman

PhD of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Ukrainian Language Department
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-5662-4395
olgavkaraman@gmail.com

Halyna R. Korytska

PhD of Philological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Philosophy and Publicly
Humanitarian Disciplines
MI «Zaporozhzhia regional institute of postgraduate pedagogical education» ZRC, Zaporizhzhya, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-6197-8067
kabinetzp@gmail.com

Natalia M. Dyka

PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department
Institute of Postgraduate Pedagogical Education Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-1385-5027
n.dyka@kubg.edu.ua

Abstract. The article deals with the problem of using electronic educational resources for the formation of professionally oriented rhetorical competence of future teachers in pedagogical colleges. Professionally oriented rhetorical competence is considered as one that will allow future teachers to prove themselves as convincing speakers and achieve success in the professional activity. Having analyzed theoretical positions and synthesized various scientific ideas, the essence of concepts "rhetorical competence", "rhetorical competence of the teacher", "professionally oriented rhetorical competence of the teacher of primary school", "electronic educational resources" is specified. According to the questionnaire and individual survey of teachers of pedagogical colleges, the real state of using electronic educational resources in the process of professional training of students of pedagogical colleges has been clarified. The educational potential of separate electronic resources is determined, their review from the point of view of expediency of use for formation of professionally oriented rhetorical competence of future teachers in pedagogical colleges is carried out. The educational potential of individual electronic resources is determined, a review is made of them from the point of view of the appropriateness of their use for the formation of professionally oriented rhetorical competence of future teachers in pedagogical colleges. The development of the personal website "Workshop of pedagogical rhetoric" is presented, the rhetorical and educational potential of the blog "Linguistic-methodological workshop of the Ukrainian philologist" is revealed; considered interactive exercises posted on the website learningApps.org, which with semantic content help the formation of professionally oriented rhetorical competence of future teachers in teacher training colleges; and also describes the resources AnswerGarden, Slido, WordArt, which help the teacher to maintain feedback with students. It is emphasized that the use of appropriate exercises and other relevant tools allows students to develop rhetorical knowledge, linguistic awareness, critical thinking and influential speech ability, as well as media literacy skills. Prospects for the study of the problem of using electronic resources in the professional training of future teachers in pedagogical colleges for the formation of a competitive educator are determined.

Keywords: professionally oriented rhetorical competence; pedagogical rhetoric; electronic educational resources; future teachers; pedagogical college.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] H. D. Klochek, ta O F. Baraniuk, "Word and slide in a lecture: problems of synergistic effect", *Information Technologies and Learning Tools*, № 72 (4), 2019. [Online]. Available: https://www.researchgate.net/journal/2076-8184_Information_Technologies_and_Learning_Tools Accessed on: Sept. 20, 2020. (in Ukrainian)
- [2] Douglas Eyman, *Digital Rhetoric: Theory, Method, Practice*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press, 2015. (in English)
- [3] M. Kill, "Teaching Digital Rhetoric: Wikipedia, Collaboration, and the Politics of Free Knowledge", *Digital Humanities Pedagogy*, pp. 389-405, 2012 [Online]. Available at: <https://books.openedition.org/obp/1658> Accessed on: Jan 17, 2021. (in English)
- [4] Richard A. Lanham, *The Electronic Word. Democracy, Technology, and the Arts*. Chicago and London: University of Chicago Press, 1993. (in English)
- [5] James P. Zappen, "Digital Rhetoric: Toward an Integrated Theory", *Technical Communication Quarterly*. № 14(3), pp. 319–325, 2005. [Online]. Available at: <http://homepages.rpi.edu/~zappenj/Vita/DigitalRhetoric2005.pdf> Accessed on: Oct. 11, 2020. (in English)
- [6] O. I. Yatsenko, ta L. M. Chumak, "Criteria for selecting a programming learning environment for the formation of ICT competence of future primary school teachers", *Information Technologies and Learning Tools*, no.4 (78), pp. 219-236, 2020. [Online]. Available: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2912> Accessed on: Dec. 13, 2020. (in Ukrainian)
- [7] K. Berzins, and A. Hudson, *The Use of E-resources: A snapshot of e-resource use among Linking London LLN partner institutions*. London, Great Britain: Continuum, University of East London, 2011. (in English)
- [8] V. Yu. Bykov, "Cloud technologies, ICT outsourcing and new functions of ICT departments of educational and research institutions", *Informatsiini tekhnologii v osviti*. no.10, pp.8-23, 2011. (in Ukrainian)
- [9] I. S. Zaiarna, ZOOM as a tool of web based teaching of foreign languages to students of higher education establishments in Ukraine. *Information Technologies and Learning Tools*, 83(3), pp.152–163, 2021. doi:<https://doi.org/10.33407/itlt.v83i3.4234>. Дата звернення: Sept. 12, 2021. (in Ukrainian)
- [10] G. P. Roberts, and S.de Freitas, "Does distance e-learning work? A comparison between distance and face-to-face learners using e-learning materials", *ALT-J Research in Learning Technology*, vol. 11, no. 3, pp. 69-87, 2003. (in English)
- [11] H. R. Korytska, Using webquest technology in teaching ukrainian language to students on principles of activity approach. *Information Technologies and Learning Tools*, 65(3), pp.66–75, 2018. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v65i3.1984>. Дата звернення: Sept. 12, 2020. (in Ukrainian)
- [12] O. A. Kucheruk, "Pedagogical rhetoric as an object of scientific research", *Pedagogical rhetoric: history, theory, practice: monograph*, O. A. Kucheruk. Red. Kyiv, Ukraine: KNT, 2016, s. 7-25. (in Ukrainian)
- [13] S. Ryabchenko, "Professional teacher's competence in the modern educational environment", *Mizhdystsyplinarni doslidzhennia skladnykh system: [zbirnyk naukovykh prats]*, №17, s. 102-113, Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2020. [Online]. Available: <http://iscs-journal.npu.edu.ua/issue/view/13147> Accessed on: Dec. 13, 2020. (in English)
- [14] R. Vernydub, "Ensuring the quality of professional training of future teachers: the policy of selection", *Mizhdystsyplinarni doslidzhennia skladnykh system : [zbirnyk naukovykh prats]*, №15, s. 5-17, Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2019. [Online]. Available: <http://iscs-journal.npu.edu.ua/article/view/180373> Accessed on: Dec. 14, 2020. (in Ukrainian)
- [15] O. A. Dubaseniuk, ta O. V. Vozniuk, *Conceptual approaches to professional and pedagogical training of a modern teacher*. Zhytomyr, Ukraina: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2011. (in Ukrainian)
- [16] V. A. Nyshcheta, "Rhetorical competence of secondary school students as a pedagogical problem", *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka (pedagogichni nauky): [chastyna II]*, Lystopad, no. 22 (209), pp. 93-98, 2010. (in Ukrainian)
- [17] V. A. Nyshcheta, "Conceptual parameters of research and experimental teaching of the Ukrainian language in primary school: rhetorical aspect", *Actual problems of formation of rhetorical personality of a teacher in the Ukrainian-speaking space: a collection of scientific works (za materialamy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii 23 kvitnia 2015 r.)* Zhytomyr, Ukraina: Vydavnytstvo ZhDU im. I. Franka, pp. 58-70, 2015. (in Ukrainian)
- [18] L. I. Mamchur, "Formation of linguistic and rhetorical competence of the future language teacher", *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia: zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychny y*, no. 8, pp.182-186, 2013. (in Ukrainian)

- [19] N. B. Holub, "Sociolinguistic preconditions for teaching the rhetoric of future teachers", *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*. Seriiia : Pedahohika, no. 1, pp. 92-97, 2009. [Online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2009_1_23 Accessed on: Jul. 25, 2020. (in Ukrainian)
- [20] Ed. Ivashkevych, and L. Prymachok, "Psycholinguistic Peculiarities of the Development of Communicative Competence of Teachers of Secondary Schools", *Psycholinguistics. Psykholinhvistyka. Psykholinhvistyka: zb. nauk. prats. Seriiia: Psykholohiia. Pereiaslav: FOP Dombrovska Ya. M., no. 27 (1)*, pp.95-121, 2020. [Online]. Available: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33426/1/T_Skrypnyk_Psyholinguistics_2020_27_IL.pdf Accessed on: Dec. 13, 2020. (in English)
- [21] L. A. Bashmanivska, "The problem of formation of rhetorical competence of students of philology: theoretical aspect", *Pedagogical rhetoric: history, theory, practice: monograph*, O. A. Kucheruk. Red. Kyiv, Ukraine: KNT, 2016, pp. 153-171. (in Ukrainian)
- [22] H. Kalmykov, "How Bachelors of Psychology Reflect on Professional Speech: The State of Development of Discursive Reflexivity", *Psycholinguistics. Psykholinhvistyka. Psykholinhvistyka: zb. nauk. prats. Seriiia: Psykholohiia. Pereiaslav: FOP Dombrovska Ya. M., no. 27 (1)*, pp.139-163, 2020. [Online]. Available: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33426/1/T_Skrypnyk_Psyholinguistics_2020_27_IL.pdf Accessed on: Dec. 13, 2020. (in Ukrainian)
- [23] V. Yu. Bykov, "Mobile space and mobile-oriented Internet user environment: features of model representation and educational application", *Informatsiini tekhnolohii v osviti*. no. 17, pp. 9-37, 2013. (in Ukrainian)
- [24] Z. V. Savchenko, Formation and use of information electronic scientific and educational resources ", *Information Technologies and Learning Tools*, no. 4 (18), 2010. [Online]. Available: http://lib.iitta.gov.ua/71/1/Formuw_i_wykor_IR_w_EB.pdf Accessed on: Aug. 2, 2020. (in Ukrainian)
- [25] S. H. Lytvynova, "Peculiarities of development of criteria for evaluation of electronic educational resources", *Naukovi zapysky. Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka*, no. 109, t. 3. pp. 200-204, 2013. (in Ukrainian)
- [26] L. Khoruzha, V. Proshkin ta O. Hlushak, "Competence development of higher school teachers by means of digital technologies", *Information Technologies and Learning Tools*, no.4 (78), pp. 298-314, 2020. [Online]. Available: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3042> Accessed on: Dec. 13, 2020. (in Ukrainian)
- [27] M. Г. Drushlyak, O. M. Semenog, H. B. Hrona, H. П. Ponomarenko. and O. B. Semenikhina. TYPOLOGY OF INTERNET RESOURCES FOR THE DEVELOPMENT OF YOUTH'S INFOMEDIA LITERACY. *Information Technologies and Learning Tools*, 88(2), 1–22, 2022. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4786>. Accessed on: Nov. 15, 2022. (in Ukrainian)
- [28] V. Hryenko, "Electronic social networking sites as a universal tool for developing future teachers' digital competence", *Advanced Education*, no. 12, pp. 64-73, 2019. [Online]. Available at: <HTTP://AE.FL.KPI.UA/ARTICLE/VIEW/168076> Accessed on: Dec. 13, 2020. (in English)

